

Теоретичні та методичні аспекти прогнозування фінансової звітності підприємств

Фальченко О.О.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічного аналізу та обліку
Харківського національного технічного університету
«Харківський політехнічний університет»

Статтю присвячено актуальним проблемам теоретичних та методичних аспектів формування прогнозів фінансової звітності підприємств у сучасних умовах господарювання. Досліджено проблеми складання прогнозного балансу та звіту про фінансові результати для цілей стратегічного управління підприємством.

Ключові слова: прогнозування, фінансова звітність, баланс, звіт про фінансові результати, прогнозування прибутку.

Фальченко Е.А. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И МЕТОДИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПРОГНОЗИРОВАНИЯ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ

Статья посвящена актуальным проблемам теоретических и методических аспектов формирования прогнозов финансовой отчетности предприятий в современных условиях ведения хозяйства. Исследованы проблемы составления прогнозного баланса и отчета о финансовых результатах для целей стратегического управления предприятием.

Ключевые слова: прогнозирование, финансовая отчетность, баланс, отчет о финансовых результатах, прогнозирование прибыли.

Falchenko E.A. THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS OF PROGNOSTICATION OF FINANCIAL REPORTING OF ENTERPRISES

This article is intended to contemplation of urgent problems of theoretical and methodological aspects of formation example of financial reporting in the current economic conditions. The problems compiling the forecast balance sheet and income statement for the purpose of strategic management.

Keywords: prognostication, financial reporting, balance, report on financial results, prognostication of income.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Прогнозування фінансової звітності нині набуває широкого застосування, оскільки це пов'язано з певними вимогами, які всуваються з боку як інвесторів, так і кредиторів. До цього часу не визначено об'єкт та напрями прогнозування фінансової звітності, відсутні методичні підходи, які визначають послідовність прогнозування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретичні та методичні аспекти прогнозування фінансової звітності підприємства глибоко досліджені у працях вітчизняних учених: М. Білик, І. Бланка, Є. Бойко, В. Забродського, М. Кизима, Г. Крамаренко, Л. Лахтіонової, Л. Лігоненко, В. Мец, Є. Мниха, О. Павловської, Н. Притуляк, В. Савчука, В. Сопко, О. Терещенка; та зарубіжних фахівців: Е. Альтмана, В. Артеменка, І. Балабанова, А. Белікова, М. Белендера, Т. Берднікової, Л. Бернстайна, У. Бівера, Є. Бріхгема, В. Хорна, О. Волкова, Г. Давидової, Л. Донцової, О. Зайцевої, Г. Кадикова, А. Ковальової, В. Ковальова, А. Кудіно-

вої, Е. Маркоряна, Є. Негашева, А. Недосекіна, Е. Нікбахта, Г. Савицької, Р. Сайфуліна, Р. Таффлера, Е. Хелферта, Д. Чессера, А. Шеремета та ін. Проте багато праць указаних дослідників носять суперечливий та дискусійний характер.

Віддаючи належне науковим напрацюванням вітчизняних та зарубіжних вчених, слід зазначити, що питання прогнозної оцінки фінансової звітності потребують удосконалення і подальшого наукового дослідження. Отже, вирішення питань, пов'язаних з удосконаленням наявних та розробкою нових методичних підходів до прогнозування фінансового стану підприємства, набуває особливого значення.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є визначення та обґрунтування процесу прогнозування фінансової звітності підприємств у сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Планування на майбутнє для будь-якого підприємства в сучасних умовах госпо-

дарювання є важливим етапом. Якщо не мати чіткого уявлення про майбутній напрям діяльності, успіх маловірогідний, які б цілі не ставило перед собою підприємство. Фінансова звітність знаходиться в основі процесу планування; фінансові ресурси підприємства обмежені і тому повинні витрачатися передбачливо.

Здійснення надійного прогнозу є ефективним інструментом у плануванні діяльності підприємства, завдяки чому можна своєчасно реагувати на зміни та запобігти небажаним результатам. Однак варто пам'ятати, що фінансові прогнози не можуть бути виконані з великою точністю, тому що може відбутися багато подій, які спричинять невідповідність між дійсністю і прогнозом, отже, очікувані прогнозні показники будуть уважатися доцільними за сталих умов функціонування підприємства.

Певний інтерес до прогнозованої фінансової звітності мають зовнішні користувачі, зокрема:

- установи банків – для оцінки рівня кредитоспроможності суб'єктів господарювання під час отримання позик;

- кредитори – для оцінки передбачуваності дій керівництва та ризику фінансового результату протягом терміну позики.

Прогнозуванню фінансової звітності належить важлива роль під час розробки планів розвитку підприємства й оцінки впливу управлінських рішень на ефективність його діяльності та фінансове положення.

Основою прогнозування фінансової звітності є узагальнення й аналіз наявної інформації з наступним моделюванням і врахуванням факторів можливих варіантів розвитку ситуації та фінансових показників. Методи та способи прогнозування мають бути достатньо динамічними для того, щоб своєчасно врахувати ці зміни.

Прогнозування фінансових звітів включає в себе як дослідження минулих тенденцій, так і передбачення майбутнього розміру виручки, витрат, інших доходів і витрат. Тенденції можуть бути виявлені під час використання різних методів аналізу – від простого дослідження характерних рис, які наглядно розрізняють, до застосування різноманітних статистичних методів для побудови тренду для використання його як бази для висновків про майбутній стан підприємства.

Прогнозування фінансового стану підприємства доводиться здійснювати з урахуванням минулого досвіду, щоб забезпечити під-

приємців реальними прогнозами, які в нашій країні через нестабільність політичної та економічної системи можуть бути короткостроковими.

Для стратегічного планування фінансової звітності найважливішими є баланс та звіт про фінансові результати, оскільки на їх основі можна попередньо оцінити прогнозований фінансовий результат і визначити потреби у зовнішньому фінансуванні бізнесу на наступні періоди (квартал, рік або кілька років).

Розробка прогнозних фінансових звітів являє собою складний процес фінансового прогнозування, яке повинно здійснюватись у чіткій послідовності. Бухгалтерський баланс (звіт про фінансовий стан) відображає сумарний вплив передбачуваних майбутніх управлінських рішень на фінансовий стан підприємства. Прогнозний звіт про фінансові результати та звіт про грошові потоки являють собою робочий план для всього підприємства у цілому.

Плановий баланс має складатися за даними прогнозного звіту про фінансові результати і фінансового плану. Він є похідним плановим документом, тому поширеною є помилкова думка, що у внутрішньофірмовому плануванні він відіграє меншу роль. Утім, плановий баланс – це найважливіший фінансовий план, що має характеристики стратегічного плану управління структурою капіталу.

Прогноз балансу підприємства входить до складу директивного фінансового планування. Баланс підприємства – це зведена таблиця, в якій відображено джерела капіталу (пасив) і його розміщення (актив). Баланс активів і пасивів необхідний для того, щоб оцінити, в які види активів спрямовуються грошові кошти і за рахунок яких джерел (пасивів) передбачається створення активів.

Структура балансу, що прогнозується (як правило, на плановий трирічний період), відповідає загальнозживаній структурі балансу підприємства, оскільки за вихідний береться бухгалтерський баланс підприємства на останню дату.

Фінансовому стану підприємства притаманні внутрішні протиріччя, пов'язані з найбільш ефективним розміщенням власних і позикових фінансових ресурсів для отримання максимального прибутку. Так, для забезпечення певного рівня фінансової незалежності підприємству необхідно мати достатній обсяг власного капіталу, за рахунок якого фінансуються необоротні та частина

оборотних активів, що призводить до скорочення платоспроможності та зменшення рівня ліквідності. Збільшити рівень ліквідності можна шляхом вкладення фінансових ресурсів в абсолютно ліквідні активи, що негативно впливає на ефективність використання капіталу. Своєю чергою, збільшити рівень прибутковості підприємства дає змогу здійснення капітальних інвестицій за рахунок позикового капіталу, але залучення останнього негативно позначається на рівні фінансової незалежності. Таким чином, за існування низки протиріч та протилежностей, що мають місце, відбувається перехід підприємства з одного типу фінансового стану до іншого.

Фінансовий стан безпосередньо залежить від рівня доходу і прибутку підприємства, структури капіталу та активів. Ці фактори визначають рівень фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності та ефективності використання капіталу. Зовнішні ж фактори прямо не впливають на фінансовий стан підприємства, але від них залежить внутрішнє середовище його функціонування.

Між групами фінансових показників, які характеризують фінансовий стан підприємства, існують взаємозв'язок і взаємозалежність. Показники фінансової стійкості характеризують структуру капіталу та залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування та мають зв'язок з оборотністю кредиторської заборгованості, а на розмір власного капіталу впливає обсяг прибутку, отриманого у звітному періоді. Показники платоспроможності, що відображають здатність підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання, пов'язані з оборотністю оборотних коштів та кредиторської заборгованості. Така залежність указаних груп фінансових показників та їх різне співвідношення виключає однозначну характеристику фінансового стану підприємства.

Отже, під прогнозуванням фінансового стану підприємства слід розуміти розробку системи науково обґрунтованих імовірнісних припущень про базові і альтернативні структурні зміни в активах та пасивах підприємства, зумовлених використанням капіталу.

Прогнозний звіт про фінансові результати показує обсяг прибутку, який буде одержано в наступному періоді.

Найважливішою метою планування прибутку є правильне визначення суми прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства, яка визначає його можливості у фінансуванні розвитку виробничої, соціальної сфер,

матеріального заохочення працівників. Розрахунок впливу на прибуток окремих чинників дає змогу збільшувати випуск продукції, знижувати витрати на її виробництво та реалізацію, підвищувати якість продукції. Крім того, як платник податків підприємець зацікавлений планувати величину податку на прибуток та суму авансових платежів, що сплачуються до бюджету в заздалегідь визначений термін. Звідси витікає важливість застосування прогнозного підходу і методів оцінки результатів прогнозування.

Короткострокове планування (термін планування прибутку – місяць, квартал, рік). Якщо ціни, заробітна плата відносно стабільні, то перспективне планування охоплює термін три-п'ять років. Воно є найбільш складним і потребує визначення системи довгострокових стратегічних цілей планування прибутку та шляхи досягнення визначених прогнозних показників. Планування процесу формування, розподілу та використання прибутку підприємства умовно поділяють на три основних етапи: прогнозування прибутку на декілька наступних років, поточне планування (один рік), оперативне планування (місяць, квартал). У нестабільних економічних умовах термін перспективного планування не є досить тривалим і обмежується в середньому трьома роками.

Розробка системи прогнозування прибутку суб'єкта господарювання у довгостроковому періоді є основою для поточного й оперативного планування. У разі виявлення значних розбіжностей та з'ясування причин відхилень вносяться відповідні корективи у плани. Вихідними параметрами для всіх стадій планування є збалансованість політики планування прибутку з внутрішньою загальною фінансовою стратегією підприємства та її узгодженість із зовнішніми чинниками, які пов'язані з діяльністю підприємства.

Отже, з одного боку, необхідно враховувати планові обсяги виробництва, реалізації продукції виходячи з наявного потенціалу фінансових, виробничих і трудових ресурсів та системи розроблених на підприємстві норм і нормативів витрат цих ресурсів; з іншого – зміни системи податкових ставок, кон'юнктури сегментів ринку (товарного, фінансового) та прогноз економічного розвитку держави в цілому.

Удосконаленню формування прибутку на підприємстві сприяє виконання таких завдань на підприємстві: збільшення обсягу виробництва та реалізації продукції, збільшення

ціни реалізації продукції, скорочення витрат на виробництво продукції та структурні зрушення у продукції підприємства.

Усі перелічені резерви так чи інакше можуть бути реалізовані завдяки врахуванню відповідного чинника та конкретних шляхів, які реалізуються через упровадження тих чи інших заходів.

Прогноз руху грошових коштів відображає рух грошових потоків за операційною, інвестиційною фінансовою діяльністю. Він дає можливість визначити джерела капіталу й оцінити його використання в наступному періоді.

За допомогою прогнозу руху грошових коштів можна визначити, скільки грошових коштів необхідно вкласти в господарську діяльність підприємства, синхронність надходження і витрачання грошових коштів, що дає можливість визначити потребу в залученні капіталу та перевірити майбутню ліквідність підприємства. Рух грошових коштів – невід’ємна складова частина господарської діяльності кожного підприємства. Керівництву підприємства важливо знати не тільки, скільки коштів зараз є в касі чи на розрахунковому рахунку, а й причини того, чому саме така їхня сума там міститься.

Складання грошового бюджету прямо пов’язане з фінансовим циклом реалізованої продукції. тому перший етап прогнозування

грошових надходжень повинен полягати у визначенні фінансових циклів із кожного виду реалізованої підприємством продукції чи наданих послуг.

Методика прогнозування грошових потоків повинна включати такі операції: прогнозування грошових надходжень за період; прогнозування відтоку грошових коштів; розрахунок чистого грошового потоку (надлишку або нестачі грошових коштів); обчислення загальної потреби в короткостроковому фінансуванні.

За допомогою прогнозу руху грошових коштів можна визначити, скільки грошових коштів необхідно вкласти в господарську діяльність підприємства, синхронність надходження і витрачання грошових коштів, що дає можливість визначити потребу в залученні капіталу та перевірити майбутню ліквідність підприємства.

Висновки з цього дослідження. Прогнозування фінансової звітності, насамперед, відіграє роль головного критерію обґрунтованості планових рішень. Однак прогнозні розробки можуть використовуватися і для визначення можливих наслідків виконання чи невиконання планових завдань. Прогнозування фінансової звітності є важливою сполучною ланкою між теорією і практикою кожного підприємства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Будник Л. Теоретико-методологічні основи розвитку стратегічного аналізу / Л. Будник, І. Голяш // Галицький економічний вісник. – 2007. – № 1(12).
2. Верба В.А. Управління розвитком компанії : [навч. посіб.] / В.А.Верба, О.М. Гребешкова. – К. : КНЕУ, 2011. – 482 с.
3. Економічне управління підприємством : [навч. посіб.] / Н.М. Євдокимова, Л.П. Батенко, В.А. Верба [та ін.] ; за заг. ред. Н.М. Євдокимової. – К. : КНЕУ, 2011. – 327 с.
4. Кравчук Н.Я. Фінансова безпека : [навч.-метод. посіб.] / Н.Я. Кравчук, О.Я. Колісник, О.Ю. Мелих. – Тернопіль : Вектор, 2010. – 277 с.
5. Кукоба В.П. Організаційне проектування підприємства : [навч. посіб.] / В.П. Кукоба. – К. : КНЕУ, 2009. – 420 с.